

שאלה: אני בעלת תשובה ונשואה, ואני שומרת שבת. הורי גרים רחוק ממני ולפעמים הם רוצים לבוא לסעוד אצלנו ליל שבת. אמנם אחר כך הם יסעו לביתם ברכב. האם עלי לסרב בקשתם ולמנוע זאת מהם? אבל זה ירחיק אותם מהדת עוד יותר.

תשובה: הרב אליעזר מלמד, בספרו "פניני ההלכה" (שבת ח"ב עמ' 228-229) דן בזה. הרב מתיר "בתנאי שיציעו להורים או לחילוני אחר הבא לבקר, שיש מקום אצלך לישון, באופן שההזמנה אינה כרוכה בהכרח בחילול שבת. ואף שיש מחמירים, אפשר להקל כשהכוונה להרבות באהבה וקירוב. אמנם לעיתים, מסיבות חינוכיות [=עבור הילדים שלך] נכון להחמיר".

הרב משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' צט) אסר. וכן הרב ואזנר (שבט הלוי ח"ח, רנו). אמנם הרב שלמה זלמן אויערבך, במכתבו להנהלת ישיבת "אור שמח" בירושלים (שנת תשמ"ח) התיר לארגן מִנְיָן לתפילה בשבת עבור רחוקים מהדת כדי לקרב אותם למצוות, אף שיחללו שבת בנסיעתם הלוך וחזור. כך העתיק מכתבו הרב אפרים גרינבלט בשו"ת רבבות אפרים (ח"ז תשובה תב) זו לשונו:

"מותר להזמין גם מי שגר רחוק ממקום התפילה, ולהציע לו מקום לינה קרוב למקום, באופן שלא יצטרך כלל לחלל שבת. ואף אם לא יקבל את ההצעה אין חייבים להגיד לו שימנע משום כך לבוא. וגם אין צריכים להזהיר אותו שאסור להגיע ברכב". עכ"ל.

לדעתי, מצות כבוד אב ואם היא לא פחות חשובה מלארגן מִנְיָן מתפללים. וכי היכן הכרת הטובה, שגידלו את הבן והבת כל השנים, לפעמים ביגיעה גדולה ודרך מעבר של בעיות רבות? כל שכן שיהיה בכך חילול השם כאשר אותם הורים חילונים יראו שפְּרִי-תוצרת של התורה היא שהצאצאים מתנכרים להוריהם. ולא די שלא נקרב אותם לקיום התורה אלא גורמים להרחיק אותם עוד יותר מהתורה.

נכון שיש בנידון זה פוסקים המחמירים ופוסקים המקילים [כפי שראינו ב"פניני הלכה" הנ"ל]. אבל לכאורה אין כאן איסור דאורייתא של "לפני עיור לא תתן מכשול", כלומר לא להכשיל אדם בעבירה. כי לא מדובר כאן "בתרי עברי דנהרא" (ע"ז ו ע"ב) [כלומר שאין אפשרות לחטוא לחטוא בלי סיוע שלך]. אלא ההורים נוסעים בין כה בכל שבת לכל מקום גם בלי סיבה זו. אלא בכל זאת יש איסור דרבנן של "מסייע ידי עוברי עבירה" (משנה ברורה, שמז, שער הציון ח). אבל באיסור דרבנן, אם ספק לנו כדברי מי מהפוסקים יש לפסוק, בשעת הדחק

כזה של חילול השם, אפשר להקל (רמב"ם, ממרים סוף פרק א). ובמיוחד שיש ראשונים הסבורים שאפילו איסור דרבנן אין במסייע ידי עוברי עבירה (רמב"ן, סמ"ג, רדב"ז). כמו שהזכיר הרב עובדיה יוסף ב"יחווה דעת" (ח"ג עמ' ריג).

נוסיף על כך נימוק. אלו שנוסעים בשבת בפרהסיא, דינם כמומרים. וכתב הרב עובדיה יוסף (שו"ת יביע אומר ח"ב, או"ח סי' טו ס"ק ב) בנושא השכרת משרדים לישראלים שמחללים שבת בעסקיהם בשבת במשרדים אלו, כי לפי הש"ך (על יו"ד קנא ס"ק ו) דין מומר כגוי שאפילו איסור דרבנן אין כאן. ואמנם הרבה הם שחלקו על הש"ך. אבל המשיך וכתב הרב עובדיה שם בס"ק ז:

"דבישראל מומר אפשר להקל. ולא יהא אלא ספק, הא ספק דרבנן הוא [והולכים] לקולא. וכן יש לומר שהוא ספק ספיקא. שמא הלכה כהפוסקים שהיכן שאיננו בתרי עברי דנהרא מותר לגמרי. ואם תמצי לומר שאסור מדרבנן, שמא בישראל מומר אפשר להקל יותר". (עוד עיין דבריו ב"יחווה דעת" הנ"ל עמ' ריד).

ולכן לענין שאלה זאת, שיש כמה צדדים להקל, נראה שיש לקרב ולא לרחק.